

Zdroje a způsoby získání informací

“Jsem jako malé dítě, vcházející do obrovské knihovny přeplněné knihami v nejrůznějších řečech. Dítě ví, že někdo musel ty knihy napsat, ale neví, jak je napsal. Matně tuší jakýsi nadpřirozený pořádek v tom, jak jsou knihy uspořádané, ale nic o něm neví.“

Albert Einstein

Každý hráč baseballu nebo jiného sledovaného sportu ve spojených státech je detailně analyzován, a když chce trenér přivést nějakou posilu do svého týmu, nedělá to obvykle jen tak, že by si vybral soupeřova hráče a koupil ho, ale nechá si zpracovat statistiky, který hráč je jak rychlý, jak dobrý má odpal, četné hry, jak je drahý nebo zda nebývá zraněný. Výsledkem tak je číselný ukazatel, který může pomoci trenérovi zvolit si správného hráče.

Získávat informace a mít je včas je pro pobyt v informační společnosti zásadní. Mít dobré informace, ale nedostat je včas, to je stejně nepraktické jako je mít jen polovičaté ve správnou chvíli. Naučit se informace najít, zpracovat a využít ve správný okamžik je jednou z výzev, před kterou stojí celé vzdělání i každý jednotlivý člověk. Rozhoduje se v ní o jeho schopnosti uplatnit se a orientovat ve světě.

**Typy informačních zdrojů podle účelu využití / Veřejné rejstříky a databáze /
Sociální kontakty jako zdroj informací /
Knihovna jako zprostředkovatel přístupu k informacím / To-do**

Typy informačních zdrojů podle účelu využití

K čemu chcete využít informace, které hledáte? Pokud se nad tím dopředu zamyslíte, výrazně to ovlivní váš výběr informačního zdroje. Jiné zdroje použije ke stejnému tématu dítě při řešení projektové úlohy a expert při přípravě přednášky, jiné vysokoškolský student při psaní diplomové práce a pro orientaci v místní politické situaci (pokud není studentem politikologie nebo souvisejícího oboru).

Účel, pro který zdroje informací využíváte, je možné nejobecněji rozdělit do tří kategorií:

- zorientovat se v tématu, např. když chcete pochopit, co znamená lékařská diagnóza, kterou vám jako laikovi v oboru právě řekl váš lékař;
- hledat podrobné odborné informace, např. při psaní seminární práce;
- dohledat dílčí doplňující informace, např. komu patří pozemek, který chcete koupit.

Pro každý z těchto účelů jsou vhodnější jiné zdroje. V současnosti je stále většina odborných informací zpracována textově, pozornost je tedy zaměřena na textové dokumenty. Proč se textové zdroje stále preferují? Snadno se v nich vyhledává, můžete v textu přeskakovat a orientovat se díky nadpisům a jiným pomůckám ve struktuře, ale hlavně jsou dobře zavedeny postupy jejich tvorby a publikování. Někdy ale může být snazší využít informace v jiných formátech. Dobrou ukázkou jsou například návody či pracovní postupy, názorněji někdy zprostředkují informace videa. Každý formát má své výhody a nevýhody, o žádném se nedá říct, že by byl za všech okolností nejlepší nebo nejhorší. Pro strukturované srovnání výhod a nevýhod jednotlivých formátů si můžete [stáhnout tabulku](#).

Text představuje tradiční způsob sdělování odborných informací, bylo proto již možné zavést postupy ověřující kvalitu i zpřístupnění, standardizovat formu usnadňující orientaci v textu, můžete využít řadu služeb, které jsou k vyhledávání nebo publikování textů určené. Přes tyto výhody se stále silněji prosazují multimediální formy, které zvyšují u řady lidí motivaci seznámit se s obsahem, budují lépe vztah mezi autorem a příjemcem informací a umožňují proti textu lépe vyjádřit některé informace.

Na popularitě získávají především videa, které nabízí to, co textům chybí. Především podporují pochopení informací, které jsou textem hůř sdělitelné, jako jsou emoce nebo dovednosti. Někdy můžete pochopit obsah videa, i když nerozumíte jazyku, ve kterém je zpracované - podstatu řekne vizuální složka. Právě zapojování více smyslů podporuje lepší zapamatování sledovaných informací. Přesto i videa mají své slabiny, mezi které patří datová náročnost (se slabším nebo mobilním připojením je sledování videa problém), nutnost využití technického zařízení a možné problémy s nekompatibilitou formátů. Dalším problémem je náročnost hledání informace v obsahu nebo přeskokování mezi částmi videa - to je u textu mnohem snazší.

Auditivní dokumenty mají podobné vlastnosti jako videa, ale v pozitivěch i některých negativěch slabší, např. datová náročnost není tak vysoká, ale zapojují méně smyslů. Za zmínku ale stojí jedna výhoda audia, kterou ostatní formáty nemají, a to možnost snadno přijímat informace, i když u toho děláte něco jiného, např. domácí práce nebo řídíte auto.

Orientace v tématu

Pro základní orientaci v tématu se využívají informace, které nejsou určeny expertům, proto jsou zjednodušené – to však neznamená, že by měly být nepravdivé nebo zavádějící. Umožňují

KPI / 4 Zdroje a způsoby získání informací

pochoptit podstatu, ale ne všechny souvislosti, podrobnosti, možné problémy za specifických okolností. Tyto zdroje vám usnadňují první kroky v práci s tématem, slouží pro přípravu na odbornou práci. Pokud je ale vaším cílem vytvořit odborný text v akademickém prostředí, měly by představovat jen doplněk zdrojů informací, které k tomu využijete.

Při poznávání tématu postupujte od jednodušších zdrojů k náročnějším:

- Je-li pro vás úplně nové, “vplujte” do něho nejprve přes popularizační články – ty totiž cílí na širokou veřejnost, nejdou odborně do hloubky, ale podávají téma záživnou formou s vysvětlením toho podstatného.
- Pokud je předmětem aktuálních diskuzí, můžete využít zpravodajské články. Ty obvykle prezentují konkrétní události nebo téma, často v lokálním kontextu. Protože již rozvíjí diskuzi nad tématem, je potřeba, abyste už znali základní souvislosti. Důležité je uvědomovat si, jak taková zpráva vzniká, např. že kvůli rychlosti vydání je omezená možnost ověřování informací.
- Příležitost získat relevantní základní informace a poznat obecně přijímaná fakta vám dávají učebnice, mají navíc větší rozsah i odbornou hloubku než články. Vyžadují od vás ale určité povědomí o tématu (zejména vysokoškolská skripta). Informace jsou spíše přehledové, obecně v oboru známé, ne nejnovější poznatky.
- V heslovité formě, také s požadavkem na znalost kontextu, najdete základní informace k tématu ve slovnících a encyklopediích. Tyto zdroje mají nastavenou strukturu (řazení pojmů, příp. vazby mezi nimi), což může pomoci v orientaci v tématu. Obsahují ale jen ty nejzákladnější informace.

I zde si můžete [stáhnout tabulku](#), která podrobně srovnává tyto zdroje z hlediska výhod a problémů při použití. Uvedeny jsou také příklady zdrojů, abyste si pod danými typy mohli představit konkrétní materiál. Když získáte dostatečnou orientaci v základních pojmech a souvislostech, jste připraveni pracovat s odbornými zdroji a využívat je k následné tvorbě vlastního odborného textu včetně akademické práce.

>> Hledat hranice mezi různými typy článků pro potřeby odborného psaní nebo studia nemusí být snadné. V anglicky mluvícím prostředí je snadným rozlišovacím kritériem periodik podle odbornosti článků pojmenování:

- newspaper: zpravodajské články;
- magazine: popularizační články;
- journal: odborné články. <<

Podrobné odborné informace

Nejdůležitějšími zdroji pro tvorbu odborné práce jsou publikace expertů na stejné nebo související téma. Věda a výzkum se vyvíjí, není potřeba vymýšlet kolo, tedy řešit něco, co už odborníci přijali. Naopak žádoucí je navázat a posunout poznání dál – a to by měl být cíl také vašeho odborného snažení. Návaznost na předchozí práce jiných odborníků je důkazem, že nepublikujete své subjektivní názory, nýbrž stavíte nové publikační výstupy na doložených faktech. Tyto informace a jejich zdroje jsou často pro laiky náročné, vyžadují již existující znalosti tématu. Pokud znalosti chybí, může dojít ke špatné interpretaci informací.

>> Nové, originální odborné informace přináší tzv. primární informační zdroje – jsou to výsledky původní vědecké a výzkumné práce autorů. Řeší více do hloubky užší téma než zdroje vhodné k seznámení se s tématem. Pro snazší orientaci v těchto dokumentech vznikají tzv. sekundární a terciární zdroje informací. Ty vytváří strukturu nad primárními

dokumenty, spojují je do větších celků a popisují tak, aby zjednodušily jejich hledání. Příkladem sekundárních zdrojů jsou knihovní katalogy. Sice nenabízí přímo žádané informace, pomohou vám ale zjistit, co je na dané téma publikované a dostupné prostřednictvím knihovny. Knihovní katalogy využívejte, je to jistě efektivnější než procházet obsahy všech knih v knihovně. Podobně fungují bibliografické databáze (Biological Abstracts, ERIC atd.). Terciárním zdrojem je například EBSCO Discovery. <<

Při každém převzetí informace jiným autorem může dojít k zjednodušení nebo posunutí významu, protože vždy jde jen o výběr informací z původního zdroje. I když se jedná o výzkumný článek, autor musí vycházet z jiných prací. Pokud máte zájem pro svůj odborný text využít informaci, která už byla jednou převzatá, například do výzkumného článku, z něhož čerpáte, dohledejte ji pro jistotu v původním zdroji a ověřte si, že je pochopena tak, jak ji uvedl její původní autor.

Kvalitní odborná publikace musí splňovat řadu charakteristik. Publikace musí být napsaná expertem na danou problematiku. Pro ověření by měla být uvedena tzv. afilace autora (pracoviště nebo jiná organizace, za kterou autor vystupuje). Text pokrývá celý obsah tématu, nevynechává informace pro zjednodušení. Využívá odbornou terminologii, která většinou není vysvětlována, ale brána jako čtenáři známá. Obsahuje obvykle části jako přehled literatury, metody a závěry. Nutné jsou citace nebo parafráze a seznam zdrojů pro doložení, z čeho autor vychází, a pro posouzení kvality těchto zdrojů (ty je pak možné použít pro další poznávání tématu). Kvalitu musí ověřit odborníci na stejnou problematiku v rámci redakčního zpracování a (nebo) recenzního řízení. Materiály by neměly být nijak komerčně zaměřené.

Když vám přehledové zdroje nepřinášejí už žádné nové poznatky a orientujete se v podstatě i kontextu tématu, můžete pokračovat v práci s informacemi na odborné úrovni.

- Je vhodné začít u zdrojů, které se tématu věnují komplexně a přitom do hloubky, tedy u **odborných monografií**. Ty přehledně a postupně seznamují s tématem do stále větší hloubky, díky čemuž můžete snadno proniknout do problematiky, aniž byste museli složitě skládat poznatky z různých zdrojů. Vzhledem k rozsahu vydání monografie trvá často dlouho, proto nemusí obsahovat aktuální poznatky. Důležité je také uvědomovat si, že stejně jako články a konference, ani monografie není každá odborná, je nutné hodnotit její obsah.
- Širší pohled na téma nabízí i **sborníky**, ty ale často představují výběr dílčích příspěvků jdoucích do hloubky. Sborníky jsou častým produktem konferencí, ne vždy se však do nich dostávají všechny kvalitní příspěvky. Nové a důležité informace vám může přinést i samotná přednáška, případně její záznam.
- Stejně jako sborníky fungují na principu jednoho společného tématu **odborné časopisy**, některé číslo časopisu může být sborníkem z konference. Periodicita vydávání časopisů je obvykle kratší než konferencí, tematické zaměření časopisů je širší, jsou pevněji spjaty se stálou redakcí a recenzním řízením pro zajištění kvality článků. Odborné články díky hloubce tematického záběru a aktuálnosti představují základ pro každou odbornou práci. Platí ale, že v některých oborech je pozice odborných článků silnější než v jiných (často v souvislosti s rychlostí změn v oboru). Redakce časopisů i konferenční komise preferují zejména původní výzkumné příspěvky, protože přinášejí odborné veřejnosti nové empirické poznatky.
- Výsledky výzkumů jsou ale často rozsáhlejší, než je možné prezentovat v jediném článku nebo konferenčním příspěvku. Celý výzkum je popsán obvykle ve **výzkumné zprávě**, ta však bývá odborné veřejnosti špatně dostupná.

I zde vám pro snazší orientaci nabízíme ke [stažení tabulku](#), která shrnuje základní výhody a problémy při využití právě popsaných typů zdrojů informací.

Zkuste najít jeden popularizační a jeden odborný článek na téma, které vás zajímá, a srovnajte informace, které vám oba články přinesly.

Dohledání dílčích konkrétních informací

I když se postupně stanete odborníky v tématu a dobře se orientujete v dostupných zdrojích, můžete mít potřebu dohledat důležitou konkrétní informaci. Tato situace nastane, když vám chybí ve vznikajícím odborném textu citace důležité definice odborného pojmu nebo statistická informace pro podložení dílčího tvrzení (např. jak je daný stav častý). Pak už není příliš efektivní studovat dlouhé odborné texty. Pokud máte jasno v tom, co přesně chcete najít, je snazší využít zdroj, který se zaměřuje právě na takové informace. Vždy ale záleží na povaze hledané informace, např.:

- Víte o existenci informace nebo zdroje, který byste potřebovali, ale nevíte, jak ho získat. Obvykle přitom ale znáte autora, kterého můžete kontaktovat. Kontakt můžete najít např. v podobě e-mailu na webu, nebo profilu na sociální síti. Záleží pak na jeho ochotě tohoto autora, zda vám informaci poskytne. Publikace ale vznikají proto, aby je někdo další využil, proto se často můžete setkat s pozitivní reakcí.
- Pokud hledáte, jak něco udělat, např. nastavit software pro statistické zpracování výzkumných dat, pomohou vám návody nebo manuály. Potřeba je hlídat, abyste hledali návod ke správné verzi produktu, který chcete použít.

Podívejte se do nápovědy některého softwaru, který používáte. Zkuste najít funkci, která se vám hodí, ale dosud jste o ní nevěděli.

- Při výzkumu nemusíte vycházet jen z vlastních dat, ale můžete navazovat na cizí výzkumy a datové soubory, které při nich vznikly, např. z aktivity [Českého statistického úřadu](#). Z těchto dat můžete sami vyhodnotit potřebné informace, např. filtrovat data jinak, než to udělal autor výzkumu do své publikace. Důležité je pro vyhodnocení důkladně se seznámit s metodologií výzkumu, která ale ne vždy bývá dostatečně popsána.
- Při psaní diplomové práce pro vás může být zajímavá také informace o tom, co bylo hodnoceno pozitivně a negativně v pracích podobného typu. Ty, které se věnují podobnému tématu, mohou být také dobrým zdrojem seznamu literatury, kterým se můžete inspirovat při hledání informací. Tyto práce ale nejsou dobrým zdrojem pro zpracování obsahu vaší vlastní práce, pokud je chcete použít, rozhodně se nezapomeňte podívat na hodnocení v posudcích.

Zde vás už jistě nepřekvapí, že opět máte možnost stáhnout si [tabulku](#), která vedle vhodného využití a možných problémů nabízí i ukázkou, jak lze dané informace využít např. při psaní kvalifikační práce. Tabulka obsahuje i informace zmíněné níže v expertním okénku.

>> Nabídka zdrojů a informací je mnohem širší a je zbytečné dělat dlouhý soupis zdrojů, z nichž řada je zajímavá jen pro některá témata. Rozhodně se vždy zamyslete nad tím, jestli pro vaše téma existuje i jiný důležitý zdroj informací. Zdroje využitelné pro doplnění v mnoha oborech jsou například zákony, patenty, firemní publikace nebo mapy. <<

Veřejné rejstříky a databáze

V současnosti je nejen v akademickém světě patrné posilování jednoho ze základních lidských práv demokratických společností, práva na přístup k informacím. Prosazuje se iniciativa Open Access, jsou budovány různé typy otevřených repozitářů. Tlak veřejnosti a médií na státní instituce vede k tomu, že informace, které má stát o sobě, jiných institucích a lidech, jsou často veřejně dostupné, a kdokoli je tedy může využít pro vědeckou nebo i komerční aktivitu. Ne všechny informace, které jsou vedené jako neveřejné, zůstanou tajné napořád – ilustrují to dokument [Citizenfour: Občan Snowden](#) nebo film [WikiLeaks](#).

>> V zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím se od 10. 9. 2015 vedle požadavku na zveřejnění informací objevuje také povinnost zveřejnit nebo poskytnout na žádost datový soubor, kterým daná instituce disponuje. Ten musí být nabízen v otevřeném a, je-li to možné, strojově čitelném formátu, který umožňuje další zpracování dat – ať již v podobě výzkumu, nebo komerčních aplikací. <<

Otevřený přístup má řadu příznivců i odpůrců, a to i ve vysokoškolském prostředí. Proč tomu tak je? Akademici jsou hodnoceni za svou publikační činnost. Pokud by byly zpřístupněny jejich nápady, data a další informace, mohlo by se stát, že původce nápadu někdo předběhne s publikováním výsledků jeho práce. Proto se otevřený přístup prosazuje pomalu. Nejsnáze k tomu dochází ve veřejných institucích, kterým to přikazuje zákon bez ohledu na jejich vůli. Právě tyto informace pro vás mohou být při vaší odborné práci přínosné, protože stát sleduje činnost všech subjektů, které na jeho území působí, ať už se jedná o univerzity, firmy nebo občany.

Mezi univerzální zdroje informací i výzkumných dat, které jsou bohaté a mohou posloužit jako dobrý základ pro zmapování stavu ve sledované oblasti, patří [Český statistický úřad](#). Na jeho webu najdete statistické údaje ve formě výzkumných zpráv, informací podle jednotlivých krajů nebo samotných datových souborů. Systém nabízí široké možnosti filtrování a vyhodnocení přímo na webu nebo stažení datových souborů. Data jsou roztříděna do kategorií podle témat, takže lze snadno najít žádaná data, např. výzkum a vývoj v ČR podle sektorů a pracovišť, Zaměstnanci a průměrné hrubé měsíční mzdy podle odvětví CZ-NACE atd. Tato data jsou sice přehledová, lze je ale použít pro zmapování situace v mnoha oblastech.

Zkuste vyhledat na webu ČSÚ informace, které vás zajímají o místě, kde bydlíte, a vytvořit graf ve webové aplikaci ČSÚ.

Statistiky

Vše o území

Vlastní výběr

Metodika

Registrace | Přihlášení

Úvod > Statistiky > Vzdělávání

- [Ceny, inflace](#)
- [Cestovní ruch](#)
 - [Cizinci](#)
 - [Doprava, informační a komunikační činnosti](#)
 - [Finanční hospodaření](#)
 - [HDP, národní účty](#)
 - [Informační technologie](#)
 - [Konjunkturální průzkumy](#)
 - [Kriminalita, nehody](#)
 - [Kultura](#)
 - [Lesnictví](#)
 - [Mzdy a náklady práce](#)
 - [Obchod, pohostinství, ubytování](#)
 - [Obyvatelstvo](#)
 - [Organizační statistika](#)
 - [Příjmy, výdaje a životní podmínky domácností](#)
 - [Průmysl, energetika](#)
 - [Služby](#)
 - [Sociální zabezpečení](#)
 - [Stavebnictví, byty](#)
- [Území, sídelní struktura](#)
- [Věda, výzkum a inovace](#)
- [Volby](#)
 - [Vzdělávání](#)
 - [Zahraniční obchod](#)
 - [Zaměstnanost, nezaměstnanost](#)
 - [Zdravotnictví, pracovní neschopnost](#)
 - [Zemědělství](#)
 - [Životní prostředí](#)
- [Souhrnná data o České republice](#)
- [Sčítání lidu, domů a bytů](#)
- [Všechny tabulky bez zatřídění](#)

Vzdělávání

Nastavit filtry

Název tabulky	Období	Území	P	Z	ČR	G	M
Vzdělávání - celkový přehled	2006-2014	KR, Stát	R	✓	✓		
Předškolní vzdělávání	2006-2014	KR, Stát	R	✓	✓		
Předškolní vzdělávání - územní srovnání	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Základní vzdělávání	2006-2014	KR, Stát	R	✓	✓		
Základní vzdělávání - územní srovnání	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Střední vzdělávání - celkový přehled	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Střední vzdělávání - obory gymnázií	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Střední vzdělávání - obory odborného vzdělávání bez oborů nástavbového studia	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Střední vzdělávání - obory nástavbového studia	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Střední vzdělávání - učitelé	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Vyšší odborné vzdělávání	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Vysokoškolské vzdělávání - zaměstnanci, učitelé	2008-2013	Stát	R	✓	✓		
Vysokoškolské vzdělávání - studenti celkem	2003-2015	Stát	R	✓	✓		
Vysokoškolské vzdělávání - poprvé zapsaní a absolventi	2003-2015	Stát	R	✓	✓		
Děti, žáci, studenti podle státního občanství	2006-2014	KR, Stát	R	✓			
Materáské školy v obcích SO ORP	2013	OB	R				

Počet tabulek: 16

Související odkazy k vybranému tématu

[ČSÚ - Vzdělávání](#)

Pokud potřebujete podrobnější informace, které shromažďují veřejné organizace, je dobré najít si agendový informační systém. Záleží na tématu, které sledujete. Pokud vám není jasné, jaké systémy v dané oblasti existují, můžete použít pro jejich identifikaci tzv. [Informační systém o informačních systémech veřejné správy](#). Ten není nic jiného než aplikace umožňující zorientovat se ve stovkách existujících systémů s veřejně dostupnými informacemi (pokud nejsou chráněny zákonem, jako např. osobní údaje nebo utajované informace). Systémy lze vyhledávat podle řady podmínek. Kategorie oblastí, kterých se systém týká, není příliš bohatá, naopak vyznat se ve výběru použité datové proměnné není snadné, zkrátka musíte mít opravdu jasno v tom, co chcete zjistit. Vyhledávání v systému tedy není uživatelsky příliš příjemné, jakmile ale jednou najdete systémy ve vašem oboru, pak již budete používat přímo je a tomuto systému se vyhnete.

>> Pro nalezení informací o komerčních subjektech je vhodné využít systém [ARES](#). Spojuje informace z řady dílčích rejstříků, např. registru živnostenského oprávnění, registru dotací CEDR nebo registru plátců DPH. Přestože je při vyhledávání uvedeno „obchodní firma“, můžete zde najít informace o různých ekonomických subjektech, např. o Masarykově univerzitě. Prokliky do jednotlivých rejstříků vás přivedou k řadě různých informací, např. datu narození vedoucího stravovacího provozu ze Správy kolejí a menz na MU.

V elektronickém prostředí může být někdy subjekt skrytý za doménovým jménem. Pro ověření totožnosti toho, kdo si doménu registroval, lze použít pro český web (adresa končí “.cz”) web [CZ.NIC](#), který je správcem těchto domén. Zde ale najdete pouze základní identifikační údaje, pro podrobnosti je nutné hledat ve zdrojích jako ARES. <<

Přestože se nejedná o příliš rozšířený trend, lze najít otevřené datové soubory i v repozitářích některých organizací. Otevřené datové soubory a repozitáře jsou běžnější v zahraničí. Vzhledem k náročnosti tvorby a údržby jsou většinou oborově nebo institucionálně zaměřené. Výběr repozitářů rozdělených podle tematického zaměření najdete v [článku Jana Hrabala](#). Jedním z mála českých je [Český sociálněvědní datový archiv](#). U některých výzkumů se můžete proklikat až k výsledkům jednotlivých otázek, jiné jsou uzavřeny pro přihlášené uživatele. Repozitář může nabídnout [informace](#) zajímavé pro obory dotýkající se společnosti, včetně třeba sportu nebo spotřebního chování, např. že v roce 2011 utratili dospělí v ČR v průměru 405 Kč měsíčně za Fair Trade výrobky, přičemž je nakupují v průměru 2krát týdně.

Zkuste najít datový repozitář, který by mohl obsahovat výsledky výzkumů ve vašem oboru.

Pokud data nebo jejich zpracování formou odborného textu nejsou dostupná v databázi či knihovně, neznamená to, že jsou nedostupná zcela. Vždy existuje možnost kontaktovat autory a požádat je o to, co vás zajímá, ať už se jedná o text článku, nebo znění dotazníku. Záleží pak na rozhodnutí konkrétního člověka, není ale výjimečné, že jsou žádané informace poskytnuty. Pokud o ně budete žádat, nezapomeňte uvést, proč o ně stojíte, protože to někdy má silný vliv na rozhodnutí autora. Kontaktovat autora informací můžete různými kanály, dobrým zdrojem mohou být profesní a vědecké sociální sítě, např. [LinkedIn](#) nebo [ResearchGate](#).

Sociální kontakty jako zdroj informací

Poznání v jakémkoli oboru není záležitostí jednotlivců. Věda a výzkum jsou založeny na postupném budování poznatků, potvrzování a vyvracení předchozích teorií a výzkumů. Proto hraje klíčovou roli publikační činnost odborníků, sdílení závěrů jejich práce s ostatními. I odborníkovi může v jeho práci pomoci, pokud začne spolupracovat s jiným expertem, který mu přinese nové podněty. Sociálním kontaktem dochází k učení, někdy i k předávání tacitních (nevyjádřitelných) kompetencí. I existující publikace někdy mohou být špatně dostupné, např. kniha už je vyprodaná a není dostupná v knihovně. Proto jsou důležitým zdrojem informací různé typy komunikačních kanálů spojující odborníky na společné téma.

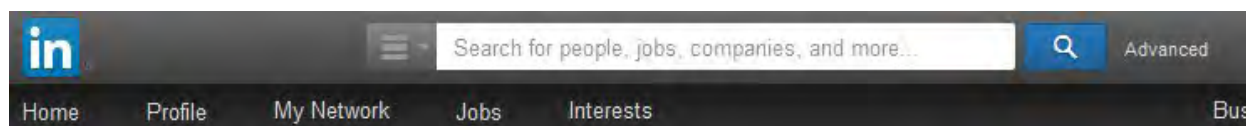
Jednou z organizací spojujících experty může být jejich pracoviště. Pokud tedy identifikujete špičková pracoviště, můžete sledovat jimi vytvářené informace a tím udržovat povědomí o aktuálním vývoji tématu, na které se zaměřují. Zřejmě nejsnáze dostupným kanálem jsou v tomto směru webové stránky pracoviště (např. [Lawrence Berkeley National Laboratory](#) pro energetiku a environmentální změny), případně newslettery nebo jiná periodika, která toto pracoviště vydává (např. [CERN Bulletin](#)).

Jiným průběžně aktualizovaným zdrojem oborových informací jsou časopisy. Kvalitní časopis lze najít například tak, že členem jeho redakce je uznávaný odborník. Statisticky je většina článků s požadovanou tematikou a kvalitou publikována v několika málo časopisech. Když si najdete a budete sledovat takový jádrový časopis, získáte většinu klíčových článků v dané oblasti. Pokud se specializujete na nějaké téma, věnujte pozornost časopisu, který relevantní články publikuje, a vytvořte si omezenou sérii systematicky sledovaných periodik. Podobně lze přistupovat také k dalším periodickým zdrojům, jako jsou konference, elektronické diskuze apod.

Zkuste si najít uznávané odborné pracoviště, konferenci a časopis podle expertů, na které byste mohli ve své specializaci navazovat.

Chcete-li mít na dosah zajímavé zdroje informací, můžete sledovat a se časem se zapojit do některé odborné organizace, jako jsou profesní asociace, komory apod. Ty fungují na úrovni dobrovolnosti a jsou obvykle aktivní ve snaze propojovat osoby, které si mohou navzájem pomoci. Vytvářejí například výzkumné týmy nebo doporučují k četbě kvalitní a zajímavé zdroje textů.

Profesní (resp. odborné) organizace je možné označit za sociální síť. Pod tímto pojmem jsou dnes častěji prezentovány online služby propojující profily jednotlivců, kteří sdílejí podobné zájmy. Sociální sítě mohou být určeny pro kohokoli (např. Facebook pro všechny starší 13 let), existují ale také sociální sítě profesní (např. [LinkedIn](#)) nebo akademické (např. [ResearchGate](#), [Academia.edu](#)). Ty umožňují navazování kontaktů právě podle odbornosti člověka. Prostřednictvím profesních sociálních sítí se vyhledávají potenciální zaměstnanci nebo zaměstnavatelé, sledují jiní experti, kteří jejich prostřednictvím informují o své práci (např. aktuálně realizované projekty nebo vydané publikace), případně lze sledovat tematické diskuzní fórum a přispívat do něj.

Akademické sítě fungují podobně, jsou ale zaměřeny na vědeckou práci, proto je zde silnější důraz právě na publikace a výzkumné projekty. Můžete jejich prostřednictvím položit odborníkovi otázku nebo si od něj vyžádat publikovaný článek, výzkumná data a jiné informace, které nejsou jinak dostupné. Aby sociální sítě fungovaly, musí existovat nejen příjemci informací, ale i jejich tvůrci, v tomto případě ti, kteří sdílí informace o sobě a své práci. Aktualizovaný a bohatý profil na sociální síti přináší řadu výhod, např. lepší propagaci vlastní práce vedoucí k vyšší citovanosti, uznání komunitou expertů, navázání spolupráce atd. Profil je možné budovat již od zahájení profesní kariéry a postupně jej obohacovat. Jedná se o jednu z možností osobního portfolia.

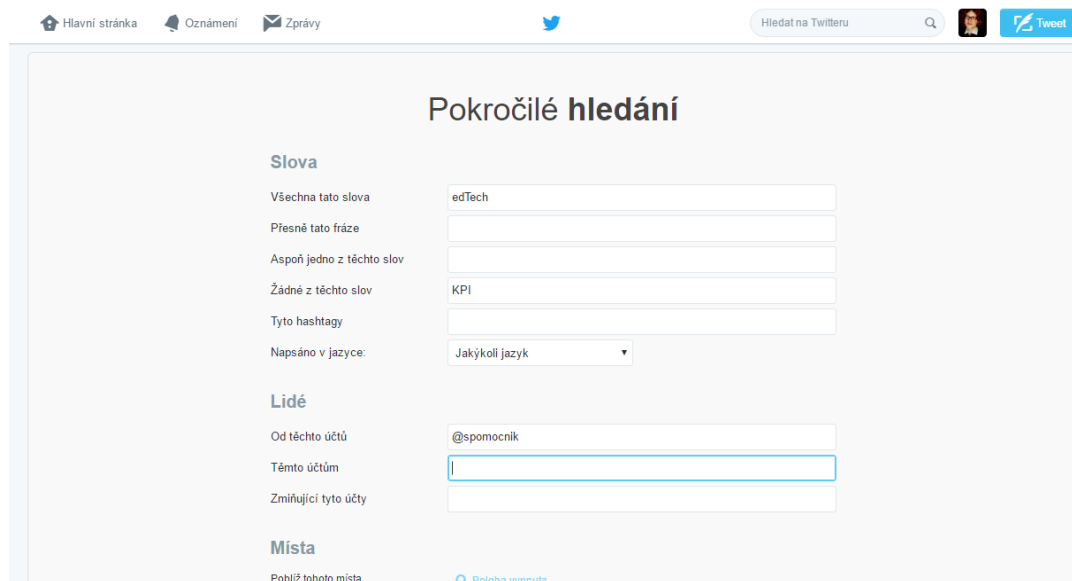
Vyhledávání na Twitteru

Vyhledávání na sociálních sítích je zajímavým tématem jak pro obecné vyhledávače, tak pro tyto služby samotné. Můžete z nich získávat nejen dobrý přehled o chování uživatelů nebo řešených tématech, prostřednictvím sociálních sítí se především šíří nejrychlejší zpravodajství. Téměř jistě tak platí, že se (při běžné struktuře a počtu sledovaných uživatelů) dozvíte o teroristickém útoku dříve než ze zpravodajských serverů. Sociální sítě vám také umožňují asi nejvíce do detailů sledovat vše zajímavé, co se ve vašem oboru děje (pokud tedy jeho klíčové osobnosti nebo alespoň média danou síť využívají).

Platforma kurzu nám neumožňuje věnovat se všem sociálním sítím, respektive vyhledávání na nich, ale pokusíme se ukázat alespoň to, jak lze vyhledávat na [Twitteru](#). Výhodou Twitteru je jak aktuálnost informací, tak také to, že na něm lze vyhledávat bez nutnosti registrace, nemusíte prohledávat data jen svých přátel, sdělení jsou krátká a přehledná. Jde o klíčový zdroj pro sledování novinek a trendů. V horní liště je nabízeno základní vyhledávání podle dvou klíčových parametrů – buď pomocí hashtagu (tedy slova označeného křížkem, který odpovídá tagu či klíčovému slovu [#edTech](#), [#ff](#), [#data](#),...), což je prohledávání obsahu, nebo lze hledat uživatele, kteří jsou skryti pod znakem zavináče (například [@eduinteres](#)). Filtrovat výsledky je možné podle různých kategorií – obrázků, odkazů, důležitý je přepínač mezi živé (tedy všechny) a populární příspěvky.

Twitter disponuje tlačítkem like, které má více funkcí, jednou z nich je to, že si můžete vytvářet seznam tweetů, které vás zaujaly a k nimž se chcete vracet. Druhou metodou je práce s [kolekcemi](#), do kterých si můžete ukládat zajímavé příspěvky. Ty je možné užívat jen přes [TweetDeck](#) – jedná se o užitečný klient pro pravidelnější práci s Twitterem, má spoustu funkcí navíc (například s možností přepínat mezi více účty na desktopu).

Nabízí se vám také [pokročilé vyhledávání](#), v němž si můžete nastavit omezení místem nebo uvedenou emocí. Nechybí ale samozřejmě ani běžnější funkce, jako je filtrování jazyka, hashtagů, práce s operátory, zaměření se na konkrétní účty atp.

The image shows the 'Pokročilé hledání' (Advanced Search) interface on Twitter. At the top, there are navigation links for 'Hlavní stránka', 'Oznámení', and 'Zprávy', along with the Twitter logo and a search bar labeled 'Hledat na Twitteru'. The main content area is titled 'Pokročilé hledání' and is divided into three sections: 'Slova' (Words), 'Lidé' (People), and 'Místa' (Locations). Under 'Slova', there are options for 'Všechna tato slova' (with input 'edTech'), 'Přesně tato fráze', 'Aspoň jedno z těchto slov', 'Žádné z těchto slov' (with input 'KPI'), and 'Tyto hashtagy'. There is also a 'Napsáno v jazyce:' dropdown menu set to 'Jakýkoli jazyk'. Under 'Lidé', there are options for 'Od těchto účtů' (with input '@spomocnik'), 'Těmto účtům', and 'Zmiňující tyto účty'. Under 'Místa', there is an option for 'Poblíž tohoto místa' and a 'Poloha vypnuta' button.

Z dat Twitteru můžete získat také zajímavé informace obecnějšího charakteru. Přímo na něm se zobrazují aktuální informace o trendech, a to podle aktivity hashtagů. Zajímavý pohled na český a slovenský Twitter nabízí projekt [Klábosení](#), a to včetně základního vyhledávání.

Například na [Facebooku](#) je vyhledávání řešeno méně transparentně – běžně se hledá pomocí horní vyhledávací lišty, ve skupinách je možné prohledávat všechny příspěvky. Potřebujete-li něco navíc, musíte využít [Graph search](#), který funguje pouze na anglické mutaci služby a není ideální, případně sáhnout po [alternativních vyhledávačích](#).

Najděte si profily odborníků z vašeho oboru na různých sociálních sítích. Podívejte se, jaké informace zde mají uvedeny. Podle toho si zkuste na jedné z těchto sítí založit vlastní profil a spojit ho s lidmi, které znáte.

Knihovna jako zprostředkovatel přístupu k informacím

Ať hledáte publikace na internetu, v databázi, v katalogu knihovny nebo v poznámkách z přednášek, může se stát, že objevíte publikaci, která je relevantní, ale nedostanete se z různých důvodů k jejímu plnému textu. Řada publikací je dnes stále dostupná jen v tištěné podobě, zejména odborné knihy, nebo v placené databázi, ke které aktuálně nemáte zajištěn přístup. V tom případě využijte služeb knihovny, která vám tuto publikaci zprostředkuje.

Chcete-li zjistit, jaké publikace knihovna nabízí, použijte k tomu knihovní katalog. Pro všechny knihovny Masarykovy univerzity existuje společný [katalog](#), který umožňuje vyhledávání knih, časopisů a kvalifikačních prací, především tištěných, ale i některých elektronických. Můžete vyhledávat podle autora, názvu publikace a řady dalších údajů. Stejně jako v případě databází i knihovní katalog podporuje vyhledávání s využitím operátorů nebo pokročilého nastavení. Pokud hledáte publikaci o nějakém tématu, ale neznáte přesný název nebo jiný údaj, případně dohledáváte další publikace na podobné téma, využijte tzv. předmetových hesel. Jedná se o informace popisující obsah publikace, podobně jako klíčová slova. Při zobrazení záznamu knihy kliknete na každé předmetové heslo a systém vyhledá všechny publikace se stejným heslem, čímž snadno identifikuje další relevantní publikace fondu knihovny ke stejnému tématu.

The screenshot shows the ALEPH library system interface. On the left, a book record is displayed with the following details:

- Autoři:** Knott, Cheryl
- Název:** Find the information you need! : resource
- Nakl. údaje:** Lanham : Rowman & Littlefield [2016]
- Rozsah:** xvii, 135 stran : ilustrace
- ISBN:** 978-1-4422-6248-5 (pbk. : alk. paper)
- Předmět. heslo:** vyhledávání informací, elektronické zdroje, internetové zdroje, information retrieval, electronic information resources, internet resources
- Forma a žánr:** monografie, monographs
- Jednotky(signatura):** Všechny jednotky

On the right, a search interface titled "Služby systému ALEPH" is shown. It includes several search options:

- Vyhledání dalších záznamů v bázi:** OK, Předmětová hesla: vyhledávání informací
- Prohlížení rejstříků databáze:** OK, Předmětová hesla: vyhledávání informací
- Služba-aut:** OK, Předmětová hesla: vyhledávání informací
- Služba-aut:** OK, Hesla z PH NK: vyhledávání informací

A "Zavřít" button is located at the bottom of the search interface.

Společné katalogy ale nejsou jen pro jednotlivé univerzity. V České republice lze použít [Souborný katalog](#) České republiky pro vyhledání všech knih, časopisů nebo článků bez ohledu na to, v jaké knihovně se nachází (v celosvětovém měřítku má takovou funkci katalog [WorldCat](#)). Když takto zjistíte dostupnost publikace, můžete se stát uživatelem knihovny, která ji má ve fondu. To ale bývá geograficky a cenově nevýhodné, pokud se například jedná o knihovnu na druhé straně republiky. V tomto případě vám může pomoci vaše knihovna službou MVS (meziknihovní výpůjční služba). Díky MVS knihovna zprostředkuje publikaci z fondu jiné knihovny - zašle jí publikaci nebo její tištěnou kopii. Tuto službu musí nabízet zdarma všechny knihovny, platbu je možné žádat jen za vytvoření kopií a pouze do výše nákladů za tyto kopie.

>> MVS formou dodání kopie je omezena na tištěnou formu kvůli autorským právům. Elektronicky může knihovna zprostředkovat dokumenty jen v případě, že to umožňují licenční podmínky, jedná se o placenou službu. <<

Knihovny v současnosti nenabízí jen půjčování knih, které mají zakoupeny. Knihovny ze zákona nabízí svým uživatelům přístup k internetu, přičemž způsob a kvalita připojení záleží na rozhodnutí knihovny. Přístup k internetu je spojen s tím, že knihovny zajišťují přístup k otevřeným nebo

placeným databázím, pro které mají zakoupenou licenční smlouvu. Vedle informací v databázích knihovny různým způsobem zajišťují přístup k plnému textu tištěných i elektronických publikací. Mezi důležité služby knihovny pak patří odborná asistence při vyhledávání informací a publikací a získání jejich plného textu, přičemž ústní konzultace jsou zadarmo pro všechny uživatele knihovny, písemná pomoc v tomto směru (označovaná jako rešerše) je placená.

>> Rešeršní služby představují písemné zpracování seznamu zdrojů k zadanému tématu. Knihovník za vás provede celý proces vyhledávání a někdy i získávání zdrojů informací. Protože v průběhu zpracování už do práce knihovníka často nezasahujete, je nutné na začátku dobře definovat, o co máte zájem. Měli mít připraveny odpovědi na otázky typu: zda chcete jen plné texty, jaké typy zdrojů, kolik dokumentů a jak starých, v jakém jazyce, příp. jak rychle výsledek chcete. Vedle toho byste měli znát základní pojmy, které definují téma rešerše, včetně jejich synonym, nadřazených a podřazených pojmů. Abyste si potvrdili, že jste si v zadání porozuměli, je vhodné knihovníka požádat, aby zopakoval vaše zadání vlastními slovy. Placené rešerše nabízí také řada firem. Ty se zaměřují na určité informace, např. o konkurenci, patentech atd. Jejich ceny jsou výrazně vyšší než u knihoven, mají ale přístup k placeným specializovaným databázím. <<

Knihovny se zaměřují na různé typy uživatelů, proto se liší i jejich pomoc v přístupu k informacím. V případě zájmu o beletrii pomůže spíše městská knihovna, pro odborné informace se obraťte na krajské knihovny. Při složitějším požadavku pomohou nejlépe univerzitní nebo jiné specializované knihovny, obvykle zaměřené na určité obory. Pokud tedy máte při přípravě odborné práce zájem o pomoc v přístupu k článku o ADHD z pohledu lékařství, měli byste se obrátit spíše na Národní lékařskou knihovnu. Jestli vás ale zajímá, jak žáky s ADHD učit, pomůže vám Národní pedagogická knihovna Komenského v Praze. Čím specializovanější knihovna je, tím efektivnější a odbornější asistenci při vyhledávání a získávání informací nabízí. Z hlediska dostupnosti je pro jihomoravský kraj klíčová [Moravská zemská knihovna](#). Ta má tzv. povinný výtisk, proto lze v jejím fondu najít každou knihu a časopis, které byly vydané v posledních letech v ČR (pokud vydavatel neopominul svou zákonnou povinnost tyto výtisky knihovně dodat). Jedná se také o největší knihovnu v kraji, proto zde najdete i většinu starších tištěných publikací.

Všechny právě popsané služby nabízí téměř všechny akademické knihovny. Některé knihovny ale chtějí svým uživatelům vyjít vstříc ještě víc a poskytují další služby. Například [Knihovna univerzitého kampusu](#) vám nabízí možnost navrhnout publikaci k nákupu publikace, digitalizované publikace z fondu ke čtení ve studovně (tzv. e-prezenčka, která je výhodná, když je výtisk půjčený) nebo můžete objednávkou požádat knihovnu o okopírování knihy. Při využívání knihovny se tedy neomezujte na půjčování knih, ale seznamte se i s dalšími službami, které nabízí a obvykle je má popsané na svém webu. Studenti a pracovníci Masarykovy univerzity mohou využívat nejen knihovny na své fakultě, ale i knihoven ostatních fakult, proto je dobré se podívat i na jejich [weby](#).

Knihovny ale neslouží jen jako pasivní podpora v přístupu k informacím. Řada knihoven dnes nabízí různé semináře a workshopy pro svoje uživatele, aby je naučila samostatnosti při práci s informacemi, tedy při jejich vyhledávání, získávání a využívání. Využívejte proto weby knihoven ke sledování nabídky vzdělávacích akcí. Témata jsou velmi různorodá, např. [Knihovna Filozofické fakulty MU](#) nabízí témata jako Myšlenkové mapy pro studium, MS Word "diplomka", Jak na citace podle ISO 690 nebo Jak napsat (nad)standardní životopis a motivační dopis.

Projděte si weby všech knihoven MU a navštivte některý se seminářů, které knihovny nabízí.

To-do

Základní úkol:

Vyhledávání knih v katalogu je jednou ze základních činností informačně gramotného čtenáře.

Ověřte si, jak zvládáte tuto kompetenci :-)

V knihovním katalogu Masarykovy univerzity vyhledejte alespoň tři knihy ke svému tématu. Pořídte printscreen výsledné stránky, kde v horní části bude vidět položený dotaz, pod kterým budou alespoň tři výsledky hledání.

Jednu z knih si vyberte, najděte ji v knihovně a vyfoťte se s ní. Pokud nemáte fotoaparát, můžete využít skener v knihovně a naskenovat obálku knihy a vaši ruku.

Co odevzdáváte do diskuzního fóra v IS MU?

- Printscreen, na kterém bude vidět položený dotaz a minimálně tři výsledky,
- vaši fotku s jednou vyhledanou knihou.

Bonusový úkol:

Vyberte si autora jedné z vyhledaných knih, nemusí jít o stejnou knihu, se kterou jste se fotili.

Zjistěte, kde pracuje nebo pracoval. Najděte web této instituce a aktuální témata, kterým se zaměstnanci (ne nutně jen váš autor) aktuálně věnují.

Co vkládáte do diskuzního fóra v IS MU navíc k základní verzi?

- Jméno autora a název vámi vybrané knihy,
- aktuální webovou adresu pracoviště tohoto autora,
- témata, která se na této instituci aktuálně řeší.